

Demokratik kitle örgütü olabilmek!

Günümüzde, dünya halklarının demokratik kitle örgütleri (DKÖ)'ne son kırk yıldır her zamankinden daha da fazla gereksinimi var.

COVID-19 pandemisi, dünyanın hemen hemen her yerinde var olan "YAŞAMIN KRİZİ"ni, uzun zaman sonra görünür kıldı. Aslında, Yaşamın Krizi, kapitalizmin krizinin aşılabilmesi için 1979 yılında uygulamaya konan, Yapısal Uyum Politikaları-Vaşington Konsensusuyla hızlanan; Doğanın Talanı ve Doğanın Tahribatıyla ortaya çıkan; İklim Krizi, Sağlık Reform Programı'nın dünya genelinde uygulanmasıyla oluşan; Sağlık Sistemi Krizi ile Çalışma Yaşamının ve Ülkelerarası İlişkilerin patronların ve merkez kapitalist ülkelerin çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlenmesiyle daha da derinleşen; Ülkeler ve Sınıflararası Eşitsizliklerle Çalışma ve Yaşam Koşullarının daha da kötüleşmesinin birlikte bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı. Bu nedenle dünya, 21. yüzyıla, İnsanların İnsan, Hayvanların Hayvan, Bitkilerin de Bitki gibi Yaşayamadıkları bir gezegen olarak girdi. Öyle ki bu koşulların-Yaşamın Krizinin bir sonucu olarak ortaya çıkan H1N1 (domuz gribi) pandemisi nedeniyle, Dünya Sağlık Örgütü, "Uluslararası Kamu Sağlığı Acil Durumu"nun ilkinin 2009, altıncısını ise Ocak 2020 yılında ilân etmek zorunda kaldı. Yaşamın Krizi devam ettiği sürece, yedincisinin, sekizincisinin ve sonrakilerin çok daha sık aralıklarla ilân edilebileceğini öngörebilmek için "kâhin" olmaya sanıyoruz gerek yok.

Bu yüzyılın hemen başında olduğu gibi, günümüzde de salgın, bir sonuç olarak, dünya geneline yayılacak şekilde ortaya çıktı. Doğal olarak, pandemiye dolaylı ve dolaysız bağlı nedenlerle de çok sayıda sorun yaşanmaya başlandı, yaşandı, daha da yaşanacak. Bununla birlikte, önceki dönemlerde krizin neredeyse bütün olumsuz sonuçlarını bizzat

yaşıyor olmasına karşın, bir çok nedenle, ayırında olamayanlar, bugün, farklı farklı biçimlerde de olsa yaşananların-yaşadıklarının bir kriz, kriz dönemi/ortamı olduğunu fark ve bunu ifade eden bir yerdeler. Hatta, dünyanın çeşitli yerlerinde kendiliğinden de olsa yaşadıklarını sorgulayan ve irili ufaklı kitleselliklerle çözüm arayanların varlığına da tanık olabiliyoruz.

Kriz dönemlerinin "yeni" paradigmalara oluşturabilmenin olanaklarını taşıdığı tarihsel olarak sınılanmış bir bilgi, bizler için. Benzer biçimde, DKÖ olabilmenin, toplumsal yaşam için doğrudan paradigma oluşturabilmeyi değil, ancak, paradigma değişikliği yaratmanın-"yeni" paradigma oluşturmanın atmosferini-koşullarını oluşturabilmenin aracı olabileceğini de aynı şekilde biliyoruz. Uzun zamandan beri kaybedenler için krizin bir de bu açıdan önemi var: "başka bir dünyayı" kurabilme hedefiyle dayanışma, mücadele ve örgütlenme. Tabii ki zor! Ancak, mümkün!

Yirminci yüzyılın son iki dekadına kadar ulus devletler, ülke kaynaklarının ulusal ölçekte yönetilmesiyle yatırım ve sosyal politika alanlarında çok daha fazla serbestliğe sahipti. Sosyalist uygulamaların sonlanması sonrasında, neoliberal politikaların dünya genelinde neredeyse rakipsiz olarak yaygınlaşmasıyla birlikte, "özgürlüklerini"-serbestliklerini çok büyük ölçüde yitirdiler. Günümüzde, ulusal kaynaklarının ulusal kararlarla ve/ya da ulusal ölçekte tasarrufunda yaşadıkları büyük kayıplar sonrasında devletlerin, hükümetlerin ve siyasi partilerin meşruiyetini ve özgünlüklerini sağlayan zemin de erozyona uğradı. Bir yanda ülkelerin birbirlerinden bu alanlardaki farklılığı görece azalırken, diğer yanda ülke içinde siyasi partilerin ekonomik, sosyal güvenlik ve ücret politikalarına yönelik vaat ve taleplerindeki farklılıklar da silikleşti hatta kayboldu. Bu durum, neredeyse birbirinin aynısı hâline

gelen siyasi partilerin topluma kendilerine özgün mesajlar vermemesinin koşullarını da ortadan kaldırmış oldu. Siyasetin boşalttığı bu alan her bir meslek grubunun, kendilerine özel taleplerini dile getirebilmesinin nesnel zeminini yarattı. Önünü açtı, meşruiyetini pekiştirip geliştirdi.

Aynı dönemde neoliberal düzenlemeler kapsamında "dış kalkınma yardımları"nın önceden olduğu gibi, uluslararası kuruluşlar ve/ya da merkez kapitalist ülke hükümetlerinden hükümetlere verilmesinin yerini, hükümet dışı kuruluşlara verilmesinin tercih edilmesi aldı. Özellikle bağımlı kapitalist ülkelere yönelik olan bu fon aktarımını sahiplenebilmek amacıyla hem kendilerini sivil toplum kuruluşu (STK) olarak adlandıran hem de bu amaçla kurulan yapılanmaların sayısı da hızla arttı.

Yine neoliberal düzenleme dönemiyle birlikte, devletler-hükümetler, ülkenin topyekün uluslararası rekabet süreçlerine uyumlu hâle getirilmesini sağlamak için işlevselleştirilirken, ulusal düzeyde ekonomik ve sosyal alanların düzenlenmesi rolünden arındırıldı. Hükümetin ekonomik ve sosyal alanlardan geri çek(tir)ilmesiyle ortaya çıkan boşluğun, STK'ler tarafından doldurulması organize edildi. STK'ler istihdam, sosyal güvence vb. alanlarda işlev görmesi için yönlendirildi, ekonomik olarak ve emek gücüyle sistemli olarak desteklendi. Bu sürece paralel olarak, hükümet ile STK'ler arasında bir ikilem tanımlandı. Ve STK'lerin hükümet üzerinde demokratik denetim aracı olarak faaliyet göstermesi de özendirildi. Böylece, STK'ler ne kadar güçlenirse hem demokratik denetim artacak hem de üyelerinin, meslek gruplarının çıkarları için talepte bulunabilecek, kendi çıkarlarına aykırı olanları eleştirebilecekti. Çıkarları doğrultusundaki talep ve eleştirilerle hükümete baskıda bulunabilecekti. Böyle de oldu. Eş zamanlı olarak, çıkarlar için mücadele daha da ileriye taşındı. Sınıf

çelişkilerinin ve bunun için ortak mücadelenin üzerinin örtülmesinin aracı hâline getirildi. Aksine, sermaye sahiplerinin STK'leri ile işçilerin, meslek gruplarının kurduğu STK'lerin "ortak" çıkarları için hükümetlere karşı "birlikte" mücadele edebilecekleri konu başlıklarının varlığı hakkında haberler yaygınlaştırıldı. Ve bunun gerçekleştirilmesine yönelik eylemler dahi örgütlendi. Örneğin, 2000'li yılların hemen başında DİSK Genel Başkanı Türkiye'nin en büyük sermaye grubunun hükümete karşı çıkarlarını korumak için eylem yapabileceklerini kamuoyuna ilân edebildi.

Oysa, STK'ler eliyle varlığı-kurulabileceği iddia edilen ve yaygınlaştırılmaya çalışılan, sivil toplumculuk, toplumsal biriminin 'yurttaşlar' olduğu bir düzendir. Bireysel özgürlük, özel mülkiyet, girişim özgürlüğü ve son olarak da demokrasi öncülleri çerçevesinde gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle eşit haklara-fırsat eşitliğine sahip "özgür" yurttaşlardan oluşan bir düzendir. Ancak bu düzende yasalarla tanımlanmış hakların "eşit" kullanımı, haklara "eşit" ulaşılmasıyla ilgili herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. Kullanabilen kullanır...

Bu özellikler, meslek örgütleri başta olmak üzere, topluma önerilen STK tutumunun, radikal siyasal ve toplumsal dönüşümün olanağının çok zayıfladığı hatta kalmadığı ön kabulünden hareketle, verili koşullarda ekonomik ve demokratik hakların korunması hedefiyle sınırlı olduğunun bir kanıtıdır. O nedenle, örneğin, eğitim politikalarındaki hataların hükümetin hatalarından kaynaklandığı söylemi ara nedeni işaret etmekle birlikte, temel nedenin saklanması da koşullamaktadır. Çünkü, uygulanmakta olan yanlış eğitim politikaları, yalnızca devletin hükümetin hatasından ve/ya da tercihinden kaynaklanmıyor. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal gerçeklerden, başka bir ifadeyle, ülkede

egemen toplum biçiminden, kapitalizmden-neoliberal kapitalizmden kaynaklanıyor.

Bu tartışmalar ışığında, günümüzde bir DKÖ'nün hedefi neler olmalıdır? Sorusuna, herhangi bir öncelik sırası vermeden, aşağıdakiler gibi yanıt verebiliriz:

- Üyelerinin sınıfsal kimliğinin örtük değil, belirgin olması hedeflenir.

- Üyelerinin çıkarlarına daralmandan, ilgili olduğu toplumsal alanın bütünlüğünü içine alan siyasallaşma/siyasallaştırma hedeflenir.

- Örgütte üyeler ve üyelerin arasında gevşek değil, güçlü bir ilişki kurulması hedeflenir.

- İlgili alanın diğer örgütleriyle (örn. SES, TDB, THD, TTB, TEB vb.) örgütün, üyeleriyle de kendi üyeleri (örn. hemşire, psikolog, ebe, hekim, eczacı, laborant vb.) arasında çıkar çatışması ve rekabet reddedilir. Tam aksine, diğer örgütlerle ve tüm üyeler arasında bütünlüklük, kurumsallaşmış ve dayanışmacı ilişki yürütülmesi hedeflenir.

- İlgili alanın pratiğinin yaşamın diğer alanlarının pratikleriyle ilişkisini sorgular, yaşamın bütününe kapsayan program(lar) üretmek hedeflenir.

- Ürettiği program(lar)ın, bir yandan sistemi mutlaklaştırmaması, öte yandan da toplumsal değişime katkı sunması hedeflenir.

- Tarafı olduğu evrensel değerlerin, ulusal, bölgesel ve evrensel düzeyde hayata geçirilebilmesi hedeflenir.

- İttifak ilişkilerinde sınıf, eksen olarak hedeflenir.

- Mali kaynaklar, sistemi yeniden üretmenin aracı olan projeciliğe dayanmaz. Öncelikle üye aidatlarından sağlanması hedeflenir.

- Hizmeti üretenlerle, kullanıcıların çıkarlarının çelişmediği gerçeğinin, üyeleri ve toplum içinde yaygın olarak bilinmesi ve buna göre tutum almaları, meslek-uzmanlık alanının hegemonya aracına dönüşmemesi hedeflenir.

- Alanıyla ilgili bütün hizmetlerin, dolaysız vergilerle oluşan genel bütçeden finanse edilmesi, kamu

tarafından sunulması ve toplumun tüm üyelerinin gereksiniminin karşılanmasını sağlayan politikaların hayata geçirilmesini sağlayacak mücadele stratejisi hedeflenir.

Konuyla ilgili TTB içi, "eskimemiş" tartışmalara, Dergimizin 2000 yılı, son üç sayısında ulaşabileceğiniz için bu tartışmayı şimdilik TTB özelinde ele almamayı tercih ettik.

Türkiye'de 15 Temmuz 2016'daki 'Asker Kalkışması'nın hemen ardından, Hükümet tarafından gerçekleştirilen "Anayasa Darbesi" sonrasında, vesayetin sahibi de değişti. "Asker Vesayeti"nin yerini, "İktidar Vesayeti" aldı. İdari sistem yıkıldı ve kuruldu. Yasama organının yerine, Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yapılan hukuksal düzenlemelerle, içinde üniversitelerin de yer aldığı çok sayıda kurum ve alan, toplumsal işlevine ve tarihselliğine karşıt bir tutum olarak, "yeni" yapı ve işlev(ler)le dönüştürüldü. Bu düzenlemelerle hem iktidar daha da otoriterleşti hem de ülke kaynaklarının tasarrufunda ulus ötesi sermayenin rolü daha da arttı.

Sizlerle, bu sayıda birinci bölümünü paylaştığımız "Dünyada ve Türkiye'de Üniversite" dosyamızı, 2019'un ilkbahar aylarında yukarıdaki saptamalar ışığında planlamış ve Aynur Özügür ile birlikte, dosya editörü olarak görev almıştık. Üniversite mekânı, yüz, yüzelli yıldır toplumsallaşmanın ve siyasallaşmanın önemli araçlarının ön sırasında yer alıyor. Ancak, günümüzde, pandeminin biyolojik sınırlılığı gerekçe gösterilip, üniversiteler çevrimiçi mahkûm edilerek, bu işlevi planlı bir biçimde yok edilmek isteniyor. Böyle bir dönemde, planlanana göre bazı eksiklikleri olsa da Dergimizin dosya çalışmasının işlevsel olacağı kanısındayız. Dileriz siz de bu düşüncemize katılırsınız.

Özgür, özerk, toplumcu üniversite ve yüz yüze eğitim dileğiyle...